

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้

(People Participation for Community Radio in
Southern Provinces of Thailand.)

โดย

นายราเชษฐ์ หิมสุหรี

ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณบำรุงการศึกษาประจำปี 2556

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

(ก)

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้

(People Participation for Community Radio in
Southern Provinces of Thailand.)

โดย

นายราเชษฐ์ หีมสุหรี

ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณบำรุงการศึกษาประจำปี 2556

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

(ข)

โครงการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ชื่อผู้วิจัย นายราเชษฐ์ หีมสุหรี
หน่วยงาน ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ปีงบประมาณ 2556

บทคัดย่อ

“การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็น การศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการมีส่วนร่วมของ ประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการ แสวงหาความรู้จากการรวบรวมเอกสาร และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนที่รับฟังสถานีวิทยุชุมชนนซ์เซอร์ เรดิโอ จังหวัดยะลา สถานีวิทยุตาอาวูล เรดิโอ จังหวัด ปัตตานีและสถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส ผล การศึกษา พบว่า สถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทในการให้ความรู้ การให้ การศึกษา และให้ความบันเทิงแก่ประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก สถานีวิทยุชุมชนนซ์เซอร์ เรดิโอและ สถานีวิทยุตาอาวูล เรดิโอ อาจกล่าวได้ว่า เป็นสถานีวิทยุชุมชนเพื่อกิจการศาสนาอิสลามที่จัดตั้งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของคนในท้องถิ่นและชุมชน ในขณะที่สถานีวิทยุเพื่อ การศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นสถานีวิทยุเพื่อการศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อให้สอดคล้อง รับ การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นชายแดนใต้ อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุชุมชนในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ยังมีส่วนร่วมจากประชาชนในระดับน้อยมาก

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม วิทยุชุมชน จังหวัดชายแดนภาคใต้

The Title : People participation for community radio in Southern Provinces of Thailand.
Researcher : Mr.Rached Heemsuree
University : Yala Rajabhat University
Year : 2013

ABSTRACT

“People participation for community radio in Southern Provinces of Thailand.” aimed to investigate the format and content of community radio and people participation of community radio in the Three Southern Provinces of Thailand. This research was collected data via qualitative approach; documentary research and in-depth interview key informants, which are administrative, practitioners and the audiences of Nasser Radio from Yala, Ta-awul radio from Pattani, and Radio of Narathiwat Rachanakarind (NRU) from Narathiwat. This research found that the community radio on the Three Southern Provinces has a role firstly for education, inform and entertainment for the audiences within the community. It can be said that Nasser Radio and Ta-awul Radio are religious radio station. Both stations has a goal for distributes Islam Religious. While, the NRU Radio was setup for educated people couple with the philosophy of the university for development the southern border area. However, the participation of people in community radio on Southern Provinces Thailand at the lowest level.

Keywords : Participation, Community Radio, Three Southern Provinces of Thailand.

(ง)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยประจำปีงบประมาณบำรุงการศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2556 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และได้รับความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาจากผศ.นราพร มณีเขวง และผศ.นิชาวดี ตานีเห็ง อาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา งานวิจัยนี้ มีอาจสำเร็จลงได้หากขาดผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและผู้ฟังของสถานีวิจัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยขอขอบคุณมาในโอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัย

30 เมษายน 2556

(จ)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อไทย	(ข)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(ง)
สารบัญ	(จ)
สารบัญตาราง	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดวิฤตชุมชน	4
แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม	6
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	6
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสาธารณะ	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	16
ระเบียบวิธีวิจัย	16
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	17
การวิเคราะห์ข้อมูล	18
บทที่ 4 ผลการวิจัย	19
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	23

(น)

สรุปผลการวิจัย	23
อภิปรายผลการวิจัย	24
ข้อเสนอแนะการวิจัย	25
บรรณานุกรม	27
ภาคผนวก	29
ประวัติผู้วิจัย	36

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ภายหลังจากรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 ประกาศใช้ และรัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกักับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 ประชาชนในหลายพื้นที่ นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน และนักพัฒนาองค์กรเอกชน ได้ขยายความรู้เรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน ด้วยมีเจตนารมณ์ที่จะให้วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง

แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชน มีอยู่หลากหลายแง่มุมด้วยกัน แต่เมื่อพิจารณาเป้าหมายของวิทยุชุมชนที่มุ่งตอบสนองในสิ่งที่วิทยุกระแสหลักไม่สามารถตอบสนองให้ได้ มีอยู่ 4 แง่มุมด้วยกัน ประการที่หนึ่ง วิทยุชุมชนเป็นสื่อทางเลือก (Alternative Media) ในแง่มุมนี้ วิทยุชุมชนเป็นวิทยุที่ประชาชนเป็นเจ้าของไม่ใช่บริษัทขนาดใหญ่ ส่วนการดำเนินงานนั้นก็หวังผลกำไร นอกจากนี้ยังเป็นอิสระจากรัฐและองค์กรทางสังคมอื่นๆ และไม่สนใจการทำงานแบบมืออาชีพ แต่พึ่งพาอาสาสมัคร ส่วนการผลิตรายการนั้น ผู้รับสารทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร โดยนำเสนอเนื้อหาจากเกณฑ์การเลือกที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลัก เช่น เรื่องต้องห้ามหรือไม่ได้นำเสนอในสื่อกระแสหลัก เรื่องชีวิตประจำวัน หรือเรื่องของคนสามัญ เป็นต้น ประการที่สอง วิทยุชุมชนเป็นสื่อชุมชน (Community Media) วิทยุชุมชนถูกมองว่าเป็นการออกแบบขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่มที่อยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะอยู่ในระดับสังคมเศรษฐกิจใด องค์กรใด หรือคนกลุ่มน้อย/กลุ่มวัฒนธรรมย่อยใด นอกจากนี้ วิทยุชุมชน เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) และมีทิศทางการไหลของข่าวจากบนลงล่าง (Top-down) และจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) และในระนาบเดียวกัน (Horizon) โดยการดำเนินงานมีเป้าหมายที่หลากหลายตามระดับของผู้ที่เกี่ยวข้อง วิทยุชุมชนมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างความรู้สึกร่วมในชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนข่าวสาร/ความคิด และเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหา คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้วางแผนการใช้สื่อ ผู้ใช้ ผู้ผลิต ผู้แสดง ฯลฯ ประการที่สาม วิทยุชุมชนเป็นสื่อภาคประชาชน (Civic Media) เป็นมุมมองในแง่ที่ว่าวิทยุชุมชนไม่ได้เป็นทั้งของภาครัฐและเอกชน ไม่มุ่งกำไรสูงสุด และมีพันธกิจเพื่อสนองประโยชน์ของสาธารณะ นอกจากนี้ รายการยังมีเนื้อหาที่หลากหลายกว่าสื่อภาครัฐและเอกชน โดยนอกจากจะมุ่งเน้นที่ข่าวและสาธารณะประโยชน์มากกว่าเนื้อหาบันเทิงแล้ว ยัง

มุ่งหวังการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอีกด้วย ทั้งในเรื่องของการเป็นเจ้าของ การกำหนดทิศทางของเนื้อหา การผลิต การแสดง ความคิดเห็น การสนับสนุนด้านการเงิน การรวบรวมกำลังคน และทรัพยากร และการประเมินผล ประการที่สี่ วิทยุชุมชนเป็นสื่อสาธารณะ (Public Service Broadcasting) ความเป็นสาธารณะทำให้วิทยุชุมชนต้องยึดถือประโยชน์ของประชาชน โดยมีอิสระจากอิทธิพลของรัฐและกลุ่มทุน และมีความหลากหลายและแตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ ส่วนเนื้อหาที่นำเสนอต้องเป็นกลาง สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของประชาชนทุกกลุ่ม รวมถึงการให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าปริมาณ และรายได้หลักควรมาจากประชาชนในรูปแบบของ “ค่าธรรมเนียม” เป็นหลัก

อาจกล่าวได้ว่า วิทยุชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อภาคประชาชน ชุมชนเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยมีเป้าหมายและการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชน โดยไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมือง องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้กำหนดหลักการในวิทยุชุมชนไว้ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ประชาชนเข้าถึงง่าย ซึ่งหมายถึงการเข้าถึงองค์ประกอบเหล่านี้คือ การมีสิทธิเป็นเจ้าของ มีสิทธิบริหารจัดการ มีสิทธิผลิตรายการ มีสิทธิได้รับฟังรายการที่เหมาะสมและมีคุณภาพ มีสิทธิให้ข้อเสนอแนะ มีสิทธิเข้าถึงสถานี มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล ประการที่สอง ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ร่วมเป็นเจ้าของสถานี ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมบริหารจัดการ ร่วมผลิตรายการ ประการที่สาม ประชาชนบริหารจัดการด้วยตนเอง คือ สมาชิกในชุมชนดำเนินการเองในรูปแบบของอาสาสมัคร และไม่อยู่ใต้อิทธิพลของ “กลุ่มธุรกิจ” หรืออิทธิพลของ “กลุ่มการเมือง” ดังนั้น หลักการสำคัญของการดำเนินการวิทยุชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2546)

อย่างไรก็ตาม การก่อกำเนิดของวิทยุชุมชนสอดคล้องกับกระแสความต้องการเสรีภาพในการสื่อสารตามระบอบของสังคมประชาธิปไตย และการขยายตัวทางธุรกิจ การเมือง ทำให้มีผู้ใช้ช่องทางสื่อวิทยุชุมชนเป็นการแสดงออกทางเสรีภาพในการเลือกนำเสนอเนื้อหาที่ไม่มีอยู่ในสื่อกระแสหลัก บ้างก็เป็นการแสดงออกถึงสิทธิการใช้สื่อของภาคประชาชน บ้างก็เป็นการใช้สื่อวิทยุเพื่อแสวงหากำไรทางธุรกิจ และบ้างก็ใช้สร้างฐานเสียงเพื่อประโยชน์ทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย การเกิดขึ้นของวิทยุชุมชนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ยังไม่มียานวิจัยที่พิจารณาถึงรูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษาวิจัยนี้ จึงต้องการศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อวิทยุชุมชนในพื้นที่ที่ยังมีสถานการณ์ความไม่สงบที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลานานกว่า 10 ปี

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ : ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างที่จะทำการศึกษาในงานวิจัยนี้ 3 แห่ง คือ 1. วิทยุชุมชนนัซเซอร์ เรดิโอ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา 2. วิทยุชุมชนตาอาวูล เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และ 3. วิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิทยุชุมชน หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงที่กระจายเสียงเฉพาะในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนนัซเซอร์ เรดิโอ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา สถานีวิทยุตาอาวูล เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และสถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง พื้นที่ของจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสที่สามารถรับฟังคลื่นวิทยุของสถานีวิทยุชุมชนนัซเซอร์ เรดิโอ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา สถานีวิทยุตาอาวูล เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และสถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1.เกิดองค์ความรู้ด้านรูปแบบและเนื้อหาของวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะที่มีบทบาทที่เป็นสื่อกลาง/เวทีในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ให้ความรู้/ความบันเทิงแก่ประชาชนผู้รับสาร
- 2.เกิดองค์ความรู้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 3.เกิดความร่วมมือระหว่างวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับสถาบันการศึกษาที่มีการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์
- 4.หน่วยงานระดับท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของประชาชนที่มีต่อวิทยุชุมชนในพื้นที่
- 5.ภาคประชาชนได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการวิจัย ดังนี้

แนวคิดวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารสาธารณะ

แนวคิดวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อภาคประชาชน ชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยมีเป้าหมายและการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชน โดยไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมือง แต่เมื่อกระแสภาคประชาชนเริ่มต้นตัวตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 และเริ่มจัดตั้งเป็นสถานีเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนขึ้นในชุมชนต่าง ๆ เจ้าหน้าที่รัฐก็คิดเพียงให้ชุมชนนำเสนอและประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในรายการ เพียงช่วงเวลาหนึ่งของสถานีวิทยุชุมชน หากสถานีวิทยุชุมชนจะให้หยุดหรือเลิกผลิตรายการเมื่อไหร่ก็ได้ ตามแต่ความพอใจหรือพิจารณาความเหมาะสมของสถานี ได้แสดงว่าชุมชนก็ยังถูกควบคุม ถูกปิดกั้นและถูกจำกัดสิทธิ โดยเฉพาะจากเจ้าหน้าที่รัฐอยู่ดี

ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเรื่องของคนที่ต้องการรักษาสิทธิ ต้องการใช้สิทธิและต้องการสื่อสารเพื่อสิ่งที่ดีต่อชุมชน ไม่ใช่เรื่องของการได้มีเพียงแค่สถานีหรือรายการ แต่เป็นเรื่องของการสร้างสมดุลแห่งอำนาจในการสื่อสารของประชาชน ชุมชนสามารถนำเอาแนวคิด วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาเสนอได้ ทั้งนี้ แนวความคิดในการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจนจึงครอบคลุมในเรื่องของสิทธิ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และนำเรื่องราวการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นมาเป็นสาระสำคัญของการนำเสนอ อีกทั้งแต่ละสถานีมีรูปแบบเฉพาะที่แตกต่างกัน

ตามหลักของกฎหมาย วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์การดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ ชุมชนจึงยึดหลักการที่ไม่แสวงหารายได้ในช่องทางการโฆษณาผลิตภัณฑ์ให้กับบริษัทหรือหน่วยงาน นั่นคือการไม่มีโฆษณานั้นเอง จึงต้องแสวงหางบประมาณเพื่อซื้อเครื่องส่ง

กระจายเสียง เสืออากาศ เทป ซีดี คอมพิวเตอร์ ค่าน้ำ ค่าไฟ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งลักษณะรายปีและรายเดือน ทางเลือกของวิถุชุมชนคือการพึ่งพาคนในชุมชนกันเอง เช่น รับบริจาคจากผู้ฟัง การรับจ้างทำงาน ขอรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล กระบวนการสร้างสรรค์ของชุมชนได้แสดงให้เห็นว่าวิถุชุมชนเหล่านี้ได้พยายามยืนหยัดตามข้อตกลงร่วมกับรัฐบาลในระยะเริ่มแรก (ก่อนการเปิดรับสมัครของกรมประชาสัมพันธ์ในปี พ.ศ.2547) โดยที่ไม่ตกเป็นเครื่องมือของระบบธุรกิจ และสามารถดำรงศักดิ์ศรีของสื่อที่เป็นธรรม

กาญจนา แก้วเทพ (2549) ได้เปรียบเทียบวิถุชุมชนกับวิถุสาธารณะและวิถุธุรกิจดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของวิถุชุมชน วิถุสาธารณะและวิถุธุรกิจ

	เกณฑ์	วิถุสาธารณะ	วิถุชุมชน	วิถุธุรกิจ
1	การเป็นเจ้าของ	รัฐ	กลุ่มประชาชน	ธุรกิจ/เอกชนขอเช่าสัมปทานจากรัฐ
2	พื้นที่ครอบคลุม	กว้างขวาง	กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ ครอบคลุมประมาณ 10 กิโลเมตร	กว้างขวาง
3	ปรัชญา/ธรรมชาติ	วิถุของมืออาชีพที่เป็นข้าราชการ	เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชน/มีเป้าหมายไม่แสวงหากำไร	เป็นเครื่องมือทางธุรกิจ/หวังผลกำไร
4	การไหลของข่าวสาร	ทางเดียว	หลายทาง	ทางเดียว
5	บทบาทหน้าที่	เป็นช่องทางถ่ายทอดข่าวสารของรัฐไปสู่ประชาชน	เป็นสื่อโดยประชาชน/เพื่อ/ของประชาชน	ช่องทางการดำเนินงานทางธุรกิจ
6	การบริหารจัดการ	ราชการ	เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน/ระบบบริหารตนเองแบบประชาธิปไตย	บริหารแบบธุรกิจโดยนักวิชาชีพ
7	สถานะผู้ฟัง	ตั้งรับ (passive)	Active เข้ามามีส่วน	Passive

			ร่วมในหลายบทบาท	
8	แหล่งรายได้	งบประมาณจากรัฐ	มาจากหลายแหล่งแต่ไม่แสวงหากำไร	จากรัฐกิจ/การค้า
9	รูปแบบวิทย์	วิทยุระดับชาติ	ลักษณะหลากหลายแล้วแต่ความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับลักษณะของชุมชน	อาจเป็นระดับท้องถิ่น/ระดับชาติ

แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory communication)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีเป้าหมายสำคัญ คือ

1. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่นการนำเอาภูมิปัญญา ข้อเด่นของชุมชนมาเผยแพร่ในวงกว้าง
2. เพื่อสร้างความมั่นใจในวิถีคิดและความเชื่อและแบบแผนการปฏิบัติของชาวบ้านที่เคยกระทำมา เช่น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชาวบ้านเริ่มภูมิใจเมื่อมีแนวคิดดังกล่าวสนับสนุนผ่านสื่อต่าง ๆ
3. เพื่อพิสูจน์ให้ชุมชนได้รู้จักการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เมื่อจำเป็นได้
4. เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้ชุมชน เช่น เป็นผู้ผลิต ผู้ส่งสารเองและกำหนดเนื้อหาที่จะเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ เอง ไม่ว่าด้วยการประชุม สภากาแฟ หอกระจายข่าว ฯลฯ
5. เพื่อให้ชุมชนใช้การสื่อสารเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้สึก ปัญหา วิเคราะห์และแก้ปัญหาจากคนในชุมชนเอง
6. ผลจากการสื่อสารจะช่วยระดับการมีสติและความรู้เท่าทันข่าวสารและมีการร่วมกันระดมเสนอแนะวิธีการดำรงอยู่หรือแก้ปัญหาของชุมชนอย่างยั่งยืนมากกว่าการรอรับความช่วยเหลือจากรัฐ

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โอคเลย์ (Oakley. 1984 : 17) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้อง

อย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing ingredient) ในกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมาย ปัจจัยขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้
โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1981 : 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติ (United Nation. 1981:5) และรีเดอร์ (Reeder. 1974 : 39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

นอกจากนี้ สุชาติา จักรพิสุทธิ์ (ออนไลน์. 2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

จากแนวคิดและทัศนะที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้น จากเป้าหมายที่ต้องการค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน

การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
2. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
3. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
4. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการเร้าให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

คูฟแมน (Koufman. 1949 : 7) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสารณ์ (2542 : 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม ว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ

ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ฟอร์นารอฟ (Fornaroff. 1980 : 104) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2. การดำเนินงาน

3. การใช้บริการจากโครงการ

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ อภิญา กังสนารักษ์ (2544 : 14 – 15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวก็ได้

ส่วน อคิน รพีพัฒน์ (2547 : 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา

3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (ออนไลน์. 2547) ได้สรุปและนำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 มีขั้นตอน ดังนี้

การคิด

การตัดสินใจ

การวางแผน

การลงมือปฏิบัติ

ลักษณะที่ 2 มีขั้นตอน ดังนี้

การกำหนดปัญหา

การวางแผน

การดำเนินงาน

การประเมินผล

การบำรุงรักษา และพัฒนาให้คงไว้

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมดสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. ลำดับความสำคัญ
4. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
5. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
6. ดำเนินงานตามโครงการ และ/หรือ สนับสนุนการดำเนินงาน
7. ประเมินผล

ระดับการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน

การมีส่วนร่วมในองค์ประกอบต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชนนั้น มีหลักการสำคัญที่การมีส่วนร่วมแท้เริ่มตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมบริหาร จัดการ อย่างต่อเนื่องจริงจัง โดยเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง มิใช่เพียงการมีส่วนร่วมเทียมที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเพียงผู้ฟัง หรือผู้แสดงความคิดเห็นบางส่วนตามแต่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือคณะหนึ่งคณะใดกำหนดขึ้นมาเท่านั้น หากวิสาหกิจชุมชนใดมีระดับการมีส่วนร่วมจากประชาชนกลุ่มต่างๆ อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่องในทุกๆ ด้าน วิสาหกิจชุมชนแห่งนั้นย่อมมีความเข้มแข็งมากกว่าวิสาหกิจชุมชนที่มีประชาชนเข้าร่วมในระดับต่ำ

ดัชนีชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. ดัชนีชี้วัดการมีส่วนร่วมในความเป็นสื่อชุมชน หมายถึง ข้อบังคับที่สมาชิก

ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คิดและวางแผนผลิตรายการ (Pre-Production) ร่วมผลิตรายการ (Production) และร่วมคัดเลือกตัดต่อเรียบเรียงเนื้อหาเพื่อออกอากาศ (Post- Production) หากมีประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในขั้นตอนต่างๆ อย่างกว้างขวาง จะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งมาก

โดยตัวชี้วัดที่สำคัญคือ ปริมาณและความต่อเนื่องของจำนวนสมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุ

2. ดัชนีชี้วัดการมีส่วนร่วมในความเป็นพื้นที่สาธารณะ หมายถึง ข้อบ่งชี้การที่ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับวิทยุชุมชน ทั้งในการผลิตรายการ การจัดรายการ หรือแม้แต่การร่วมบริหารจัดการ หรือเป็นผู้สนับสนุน ต้องเข้ามาร่วมในฐานะพลเมืองที่มีความต้องการเข้ามาทำประโยชน์เพื่อสาธารณะของชุมชนเป็นสำคัญ มิใช่เข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ตัวชี้วัดจึงอยู่ที่การมีระบบอาสาสมัครจากหลายฝ่าย มีใช้ระบบการจ้างงาน นอกจากนั้นวิทยุชุมชนที่เข้มแข็งต้องไม่มีโฆษณา เพราะหากวิทยุชุมชนมีโฆษณาเมื่อใด เท่ากับว่า วิทยุชุมชนขาดคุณสมบัติการเป็นพื้นที่สาธารณะ แต่กลายเป็นพื้นที่เชิงพาณิชย์ ประชาชนถูกเปลี่ยนจากฐานะพลเมือง กลายเป็นผู้บริโภค และเป็นสินค้าหนึ่งสำหรับการขายโฆษณาไปในทันที ในทางตรงกันข้ามทุนในการดำเนินงาน หากมีผู้สนับสนุนอย่างกว้างขวางจากคนในชุมชน โดยไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้อุปถัมภ์รายใหญ่จะทำให้วิทยุชุมชนมีความเข้มแข็งและมีอิสระสูง

3. ดัชนีชี้วัดการมีส่วนร่วมในความเป็นชุมชน หมายถึง ข้อบ่งชี้การที่ประชาชนในชุมชนกลุ่มต่างๆ มีตัวแทนของกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ในฐานะความเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ร่วมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเป็นพวกเป็นพ้อง ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หากแต่การมีส่วนร่วมเต็มไปด้วยความสามัคคีของฝ่ายต่างๆ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นฝ่ายภาครัฐ ราชการท้องถิ่นนั้น ภาคประชาชน ประกอบด้วยตัวแทนจากเยาวชน ผู้คนหลากหลายอาชีพ หรือตัวแทนชุมชนย่อยต่างๆ หากวิทยุชุมชนใดมีประชาชนคนกลุ่มต่างๆ เข้ามาร่วมในการคิด การวางแผน และดำเนินการอย่างหลากหลายรอบด้าน ย่อมทำให้วิทยุชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารสาธารณะ

การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร โดยผ่านสื่อ (ปรมะ สตะเวทิน, 2538, หน้า 65) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่ความคิด (idea) ถูกถ่ายทอดจากผู้ส่งสาร (source) ไปยังผู้รับสาร (receiver) ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร จุดประสงค์ของการสื่อสาร คือ การนำไปสู่ผลของการตัดสินใจในส่วนของผู้รับสาร ผลกระทบเหล่านี้ อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้บางอย่างของผู้รับสาร เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความเชื่อ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอก ดังนั้น การให้ความสนใจกับการสื่อสาร ยังเป็นการให้ความสนใจต่อพฤติกรรมด้วย ผลของการสื่อสารมี 3 ประการ คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการ มักเกิดต่อเนื่องกันไป นั่นคือการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้มักจะตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ผลที่ตามมาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Everett อ้างถึงใน วรรณิ งามขจร

กุลกิจ, 2538, หน้า 49) การศึกษาวัตถุประสงค์ในการสื่อสารควรแยกพิจารณาออกจากกันเป็นวัตถุประสงค์ของผู้รับสาร และวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร เพราะหากวัตถุประสงค์ของทั้ง 2 ฝ่ายไม่ตรงกันแล้วผู้รับสารอาจมีปฏิกิริยาต่อสารผิดไปจากความตั้งใจของผู้รับสารได้ ซึ่งจะทำให้การสื่อสารไม่บรรลุตามเป้าหมาย หรือตามเจตนารมณ์ของผู้ส่งสารจนทำให้เกิดความล้มเหลวในการสื่อสารขึ้น ซึ่งวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ได้แก่ เพื่อแจ้งให้ทราบ เพื่อสอนหรือให้การศึกษา เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง และเพื่อเสนอหรือชักจูงใจ ส่วนวัตถุประสงค์ของผู้รับสาร ได้แก่ เพื่อทราบ เพื่อเรียนรู้ เพื่อหาความพอใจ และเพื่อใช้ในการตัดสินใจหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็มีวัตถุประสงค์และความต้องการของตนเอง เมื่อใดก็ตามที่วัตถุประสงค์หรือความต้องการของทั้ง 2 ฝ่ายสอดคล้องกัน การสื่อสารนั้นก็ประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามเมื่อใดก็ตามที่วัตถุประสงค์หรือความต้องการของทั้ง 2 ฝ่ายไม่สอดคล้องกัน การสื่อสารก็จะประสบความล้มเหลว (ศุภรัตน์ จิตติกุลเจริญ, 2543, หน้า 9-12) องค์ประกอบของการสื่อสารมี 4 ประการ คือ ผู้ส่งสาร (communication source) สาร (message) สื่อ (channel) และผู้รับสาร (communication receiver) การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ซึ่งได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสารว่า จะมีประสิทธิภาพเพียงใด ในเรื่องเกี่ยวกับสื่อเน้นด้านประสาทรับรู้สัมผัส (sense mechanism) ของมนุษย์อันได้แก่ การเห็น (seeing) การได้ยิน (hearing) การสัมผัส (touching) การได้กลิ่น (smelling) และการลิ้มรส (testing) เป็นสำคัญ (David อ้างถึงใน ระเบียบ ภูผา, 2547, หน้า 30)

ในส่วนของแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร แสดงให้เห็นได้ว่า กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ซึ่งวิทยุชุมชน ถือเป็นช่องทางหนึ่งในการแจ้งข่าวสารให้กับคนในชุมชนได้รับทราบ เพื่อผลของการสื่อสาร ที่เมื่อคนในชุมชนได้รับทราบข่าวสาร จากวิทยุชุมชนแล้ว จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมที่ได้จากการรับรู้ข่าวสารจากวิทยุชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐวัฒน์ พรพงษ์หุ่น (2552) ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการวิทยุชุมชนในประเทศ พบว่า กิจการวิทยุชุมชนในประเทศเกิดขึ้นจากนโยบายการใช้ประโยชน์คลื่นความถี่อันเป็นทรัพยากรการสื่อสารของชาติ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งการเข้าร่วมโดยตรง และการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน โดยแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบของสถานีวิทยุชุมชนโดยชุมชนเอง ขั้นตอนดำเนินการ หรือขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติในฐานะผู้ส่งสาร ขั้นการรับประโยชน์ในฐานะผู้รับสาร ขั้นติดตามและประเมินผลในฐานะผู้รับสารที่มีความกระตือรือร้น และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการบริหารจัดการด้วยชุมชน

เอง สอดคล้องกับแนวความคิดการดำเนินกิจการวิद्यุชุมชนสากลที่ประชาชนในชุมชนต้องสามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมในทุกระดับ รวมทั้งได้บริหารจัดการกิจการวิद्यุชุมชนด้วยตนเอง

ลักษณะเฉพาะตัวของกิจการวิद्यุชุมชนในประเทศไทยที่ค้นพบคือ ความเข้มแข็งของชุมชน อันเกิดจากวัฒนธรรมประเพณีในสังคมไทยที่มีความเอื้อเฟื้อ เสียสละ ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น และความสามัคคีของคนในชุมชนที่ไม่แบ่งแยกสถานะทางสังคมหรืออาชีพ

ผู้วิจัยได้เสนอให้มีการพิจารณาทบทวนกฎหมายเพื่อสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาออกใบอนุญาต การกำกับดูแล โดยประชาชนในแต่ละชุมชนทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นและ จังหวัด การสร้างกลไกสนับสนุนงบประมาณแก่วิद्यุชุมชนจากเงินภาษีท้องถิ่นโดยการตัดสินใจร่วมของประชาชนในชุมชน การส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ วัด สถาบันการศึกษาในพื้นที่ร่วมกันเป็นหุ้นส่วนชุมชนเพื่อสนับสนุนกิจการวิद्यุชุมชนในท้องถิ่นตนให้สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน

พัชรี กวางศิริ (2551) ศึกษาเรื่องวิद्यุชุมชนกับการสร้างประสิทธิภาพของการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษา : องค์กรชุมชนบ้านจำรุง หมู่ที่ 7 ตำบลเนินฆ้อ อำเภอ แกลง จังหวัดระยอง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มองค์กร ชุมชนและศึกษาบทบาทของวิद्यุชุมชนบ้านจำรุงที่มีส่วนเสริมประสิทธิภาพการสื่อสารในการทำงาน ขององค์กรชุมชน จากการศึกษาพบว่า วิद्यุชุมชนบ้านจำรุงสามารถเสริมสร้างประสิทธิภาพการ ทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชนทั้ง 24 องค์กรในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเผยแพร่ความรู้ การ ทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในบ้านจำรุง ขยายเครือข่ายการทำงานและนำไปสู่การพัฒนา ท้องถิ่น วิद्यุชุมชนบ้านจำรุงได้เป็นสื่อกลางในการประสานการทำงานของชุมชนร่วมกับหน่วยงาน ภายนอกและภายในชุมชน วิद्यุชุมชนบ้านจำรุงเกิดจากการดำเนินงานของคนในชุมชน และเปิด โอกาสให้คนในชุมชนที่สนใจได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานทุกขั้นตอน มีการเรียนรู้ ร่วมกันโดยมีตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนแต่ละกลุ่มเข้ามาร่วมจัดรายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านทาง รายการวิद्यุชุมชนบ้านจำรุง มีการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องภายในชุมชน โดยใช้ภาษาถิ่นในการ ดำเนินรายการ ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิद्यุชุมชนบ้าน จำรุงปราศจากการโฆษณา เพราะทางชุมชนได้มีการจัดหาทุนสนับสนุนค่าใช้จ่าย โดยทางกลุ่มองค์กร ชุมชนได้ลงทุนซื้อหุ้นของกลุ่มองค์กรในชุมชน จึงทำให้วิद्यุชุมชนมีความเป็นอิสระในการบริหาร จัดการ

ผลการศึกษาเชิงนโยบาย คือ รัฐควรมีการส่งเสริมและให้การสนับสนุนในเรื่องความรู้ เทคโนโลยี งบประมาณ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิद्यุชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนแต่ละแห่งที่มีวิद्यุชุมชน มีการจัดทำแผนนโยบายการดำเนินงานของชุมชน โดยจะเป็นการเสริมประสิทธิภาพ ความเข้มแข็งของวิद्यุชุมชนให้มีพลัง ในขณะที่ชุมชนควรมีการจัดการให้มีเนื้อหาครอบคลุมกับทุก

กลุ่มองค์กรชุมชน มีการอบรมให้คนในชุมชนมีความรู้ทักษะในการจัดทำรายการวิทยุชุมชน ส่งเสริมให้วิทยุชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนในด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น ส่งเสริมบทบาทในการเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน เสริมศักยภาพโดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสมาชิกในกลุ่ม กระตุ้นจิตสำนึกในความเป็นชุมชนให้สมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชนเกิดความรู้สึกจิตสาธารณะในการทำงานให้คนในชุมชน

ชาลิสา มากแผ่นทอง (2546) วิจัยเรื่อง การวิจัยเพื่อสรุปบทเรียน:กระบวนการเตรียมกลุ่มวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปบทเรียนเกี่ยวกับกลุ่มวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี และแสวงหา กลยุทธ์ในการสร้างความเป็นวิทยุชุมชนให้แก่กลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสร้างกลุ่มเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการเรียนรู้สื่อวิทยุ ชุมชนและการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ภาคประชาชนมีความพร้อมในการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่และสถานีวิทยุ ขณะเดียวกันธรรมชาติของสื่อวิทยุที่มีการดำเนินการในลักษณะสาธารณะทำให้การ ค้นหากลยุทธ์ในการสร้างความเป็นวิทยุชุมชนแก่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมี ความจำเป็นเพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่ก่อประโยชน์แก่คนทุกฝ่ายในสังคม ทั้งนี้กระบวนการสร้างกลุ่มมี 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 การสร้างกลุ่ม ระยะที่ 2 การเตรียมความพร้อม และระยะที่ 3 การขยายโหนด

สำหรับกลยุทธ์การสร้างความเป็นวิทยุชุมชน เป็นการทำให้สมาชิกกลุ่มวิทยุชุมชนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหัวใจและ เอกลักษณ์ของสื่อวิทยุชุมชนและทำให้ประชาชนทั่วไปได้รับความเปลี่ยนแปลงในวงการวิทยุกระจายเสียง โดยเฉพาะเรื่องวิทยุชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มวิทยุชุมชนจึงได้ร่วมกันออกแบบกลยุทธ์ 6 ประการคือ 1) การจัดกิจกรรมวิทยุสัญจร 2) การจัดเวทีเสวนา 3) การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมสื่อกับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 4)การจัดรายการวิทยุ 5) การถอดบทเรียน และ6) การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ทั้ง 6 ประการสามารถสร้างความเป็นวิทยุชุมชนให้แก่สมาชิกกลุ่มได้เป็นอย่างดี แต่สำหรับกลุ่มผู้ฟังแล้วพบว่า ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดวิทยุชุมชนยังไม่กระจ่างนัก ในขณะที่มีการรับรู้ถึงประโยชน์ของรายการวิทยุชุมชนเป็นอย่างดี ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า กลยุทธ์ต่างๆ ที่ออกแบบไว้ยังไม่เพียงพอต่อการสร้างความเป็นวิทยุชุมชนให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนทั่วไปได้ ซึ่งกลยุทธ์เหล่านั้นได้แก่ 1)กิจกรรมวิทยุชุมชนสัญจร 2)เวทีเสวนา 3) การจัดรายการวิทยุ จึงนำไปสู่ข้อสรุปว่า การสร้างความเป็นวิทยุชุมชนให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนต้องอาศัยกิจกรรมหรือปฏิบัติการแทรกแซงที่เหมาะสม โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องเน้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

วีรพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ (2545) วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพ โครงสร้างของวิทยุ

ชุมชน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดโครงสร้างดังกล่าว ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานวิทย์ชุมชน วิธีดำเนินงานวิทย์ชุมชนที่ดี รูปแบบ เนื้อหารายการวิทย์ชุมชน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดรูปแบบ เนื้อหารายการดังกล่าว การใช้ ความพึงพอใจ ความคาดหวัง ความต้องการของชุมชนที่มีต่อวิทย์ชุมชน รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้ใช้ พึงพอใจ คาดหวัง ต้องการดังกล่าว ตลอดจนแสวงหาปัจจัยที่จะทำให้วิทย์ชุมชนเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

ประเด็นแรก โครงสร้างเชิงระบบของวิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ วิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์เป็นรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุที่รัฐเป็นเจ้าของ และอยู่ภายใต้สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ที่กำกับดูแลโดยรัฐมนตรีประจำ สำนักราชเลขาธิการรัฐมนตรีในระดับสถานีบริหารจัดการโดยผู้อำนวยการสถานี ภายในสถานีมีการแบ่งความรับผิดชอบเป็น 4 ส่วน ได้แก่ งานข่าว งานรายการและกระจายเสียง งานช่างเทคนิค และงานบริหารทั่วไป (ฝ่ายธุรการและการเงิน) และมีวิทย์ชุมชนเป็นภาระงานส่วนหนึ่งของสถานี

โครงสร้างการบริหารและการจัดการที่แตกต่างกันระหว่างวิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้ วิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมาอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น ในขณะที่วิทย์ชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี และในส่วนงานวิทย์ชุมชน นอกจากวิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมาจะมีคณะกรรมการบริหารฯ และคณะอนุกรรมการผลิตรายการฯ เช่นเดียวกับวิทย์ชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์แล้ว วิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมายังมีคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ และคณะทำงานฯ ในขณะที่วิทย์ชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ไม่มีคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ และคณะทำงานฯ ดังกล่าว แต่มีชมรมอาสาสมัครวิทย์ชุมชน กระบวนการสรรหาคณะอนุกรรมการฯ นั้น ทั้ง 2 จังหวัดได้ดำเนินการเหมือนกัน คือ การประสานเครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่เดิม (หน่วยงานรัฐ และบุคคลที่รู้จักคุ้นเคย) และสรรหาจากเจ้าหน้าที่สถานี แต่วิทย์ชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ยังได้เปิดรับสมัครประชาชนทั่วไป โดยประกาศผ่านทางรายการวิทย์ชุมชน

ประเด็นที่สอง รูปแบบและเนื้อหารายการวิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์ ในการผลิตรายการนั้น ส่วนใหญ่นำเสนอในรูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับรูปแบบรายการสนทนา และอภิปราย ในส่วนของการนำเสนอเนื้อหารายการนั้น ส่วนใหญ่นำเสนอเนื้อหาที่เป็นข้อมูลข่าวสาร และความเป็นจริง (information/reality content) แต่วิทย์ชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์มีสัดส่วนของการนำเสนอเนื้อหาต่างๆ ค่อนข้างกระจายตัว ในขณะที่วิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมาให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมมากที่สุด และยังนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตร ในสัดส่วนที่น้อยมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ไม่มีความหลากหลาย (diversity) ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ การนำเสนอรายการของวิทย์ชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์นั้นมีสัดส่วนของเวลาออกอากาศมากกว่าวิทย์ชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

ประเด็นที่สาม บทบาทของวิเทศชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ บทบาทสำคัญของวิเทศชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ คือ เป็นการสื่อสารจากบนลงล่าง (top-down) กล่าวคือ มีคุณลักษณะของการสื่อสารจากเบื้องบน (หน่วยงานรัฐและรัฐวิสาหกิจ) ไปสู่เบื้องล่าง (ประชาชน) โดยมีบทบาทในการเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารของหน่วยงานท้องถิ่น และมีบทบาทที่เป็นการสื่อสารในแนวนอน (horizontal) ที่มีคุณลักษณะของการสื่อสารระหว่างประชาชนด้วยกัน และบทบาทที่เป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (bottom-up) น้อยมาก

ประเด็นที่สี่ การมีส่วนร่วมของวิเทศชนจังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ในวิเทศชน ระดับการมีส่วนร่วม (degree of participation) ของ วิเทศชนในวิเทศชนจังหวัดนครราชสีมาที่มีลักษณะเดียวกันกับบุรีรัมย์ กล่าวคือประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในวิเทศชนในฐานะผู้รับสารหรือผู้ฟังมากกว่ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานวิเทศชน มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดนโยบาย และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมในผลิตรายการ โดยเฉพาะมีส่วนร่วมในระดับการวางแผนและกำหนดนโยบายซึ่งมีน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานอยู่ภายใต้โครงสร้างระบบรัฐ การวางแผนและกำหนดนโยบายส่วนหนึ่งจึงทำตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์เป็นหลัก

ประเด็นที่ห้า การใช้ ความพึงพอใจ ความต้องการ และความคาดหวังของวิเทศชนจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างของทั้ง 2 จังหวัดมีดังนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุช่วงวัยกลางคน (36-45 ปี) การศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษามากที่สุด ส่วนใหญ่มีพื้นเพเป็นคนในจังหวัด ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก และไม่มีอาชีพรอง ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และมีสื่อโทรทัศน์มากที่สุด

กลุ่มตัวอย่างของจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ไม่รู้จักรายการวิเทศชน ในขณะที่จังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่รู้จัก กลุ่มตัวอย่างจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ได้ประโยชน์พอสมควรในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่ได้ประโยชน์มาก แต่การได้รับประโยชน์จากการฟังทั้งสองจังหวัดพบว่าเหมือนกันคือส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์โดยได้รับข่าวสารท้องถิ่นมากขึ้น โดยนครราชสีมาส่วนใหญ่หาเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพไปใช้ประโยชน์ ในขณะที่บุรีรัมย์ส่วนใหญ่หาเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรไปใช้ประโยชน์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบรายการวิเทศชน เนื่องจากมีเนื้อหาที่น่าสนใจ รองลงมาชอบส่วนของผู้ดำเนินรายการ โดยในส่วนของการต้องการนั้น กลุ่มตัวอย่างต้องการให้รายการนำเสนอในช่วงเวลาและความยาวรายการเดิม และเห็นว่าควรให้จัดรายการวิเทศชนต่อไป กลุ่มตัวอย่างจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่ต้องการให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมา เนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนและเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของจังหวัดบุรีรัมย์ ต้องการให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตรมากที่สุด รองลงมา เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ และเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและศาสนา ตามลำดับ ในด้านของการต้องการที่มีต่อรูปแบบรายการวิเทศ

ชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างจังหวัดนครราชสีมาส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีความเป็นกันเองมากที่สุด รองลงมาคือ ควรเปิดสายโทรศัพท์ให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมแสดงความเห็น และควรใช้ภาษากลาง ในขณะที่บุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่าควรมีรายการที่ใช้ภาษากลางมากที่สุด รองลงมาคือ ควรมีความเป็นกันเอง และควรเปิดสายโทรศัพท์ให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมแสดงความเห็น

ในประเด็นความคาดหวังที่ชุมชนมีต่อวิทยุชุมชนนั้น ทั้งสองจังหวัดมีความคาดหวังในระดับมาก คือ รายการวิทยุชุมชนสามารถช่วยเหลือเมื่อประสบอัคคีภัย, อุทกภัย, วาทภัย รายการวิทยุชุมชนมีประโยชน์และเสริมสร้างความรู้ได้ ช่วยในการประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ทันทีที่มีการร้องเรียน เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ ก่อให้เกิดจิตสำนึกการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการบริหารงานที่โปร่งใส มีความเป็นกลางในการนำเสนอ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิถุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิธีการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

- 1.ขั้นการเตรียมการและการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาของสถานีวิถุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ เนื้อหาของรายการวิถุ
2. ขั้นการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การเขียนรายงานการวิจัย
5. การนำเสนอผลการวิจัย

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ตัวอย่าง มีรายละเอียดแต่ละส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ขั้นการเตรียมการและการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อศึกษาสภาพการณ์การดำเนินงานของสถานีวิถุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1.1 สํารวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานีวิถุชุมชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

1.2 นำผลการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกสถานีวิถุชุมชนที่ต้องการศึกษาวิจัย

ส่วนที่ 2 ขั้นการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.1 ติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารสถานีวิทย์ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสถานีวิทย์

2.2 กำหนดนัดวันการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.3. สัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้แบบคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง

2.4 ถอดเทปการให้สัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก

ส่วนที่ 3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหารายการและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ทำการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ประชากร 3 ส่วนคือ 1) แผนผังรายการสถานีวิทยุชุมชน 2) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสถานีวิทยุชุมชน 3) ผู้ฟังรายการ

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็น สถานีวิทยุชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย

สถานีวิทยุชุมชนเซอร์ เรดิโอ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

สถานีวิทยุตาอาวูล เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

สถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส

โดยกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง(Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสถานีวิทยุชุมชนทั้ง 3 สถานี ได้แก่

นายอาชี ดาราแม อีหม่ามมัสยิดอัต-ตาอาวูล บางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี นักจัดรายการวิทยุตาอาวูล เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

นายอับดุลฟาต๊ะ ลงตีวา ประธานมูลนิธิอิมามอะลี บินอะบีฏอลิบ สถานีวิทยุชุมชนเซอร์ เรดิโอ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

นายธนาวิทย์ แดงประสิทธิ์ นักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาส

ผู้ฟังรายการสถานีวิทยุชุมชน

นางสาวจุติพร น่วมทอง นักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุพีเพิล ช้อยส์ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา
 นายสุรพล คลาดแคล้ว นักประชาสัมพันธ์ นักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุเพื่อการศึกษา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

นางปัทมา ชุมพาที นักประชาสัมพันธ์ นักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุเพื่อการศึกษา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบบันทึกรูปแบบและเนื้อหาการรายการวิทยุชุมชน
 - เครื่องบันทึกเสียง
 - แบบสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกเจ้าของ/ผู้บริหารสถานีวิทยุ ผู้ดำเนินรายการ/ผู้รับฟังรายการ
- ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก
- การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร
 - การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตรายการ
 - การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน กำหนดนโยบายและประเมินผลการดำเนินงาน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และอำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาสด้วยตนเองเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหาเชิง
 คุณลักษณะ (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนามนำไปสู่การสร้าง
 ข้อเสนอหรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

ส่วนที่ 1 รูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานีวิทยุชุมชนนซ์เซอร์เรดิโอ จังหวัดยะลา

สถานีวิทยุชุมชนนซ์เซอร์เรดิโอ คลื่นความถี่ 90.75 MHz หรือรู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งคือ เสียงจากเด็กกำพร้า 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งอยู่ที่เลขที่ 48 ถนนสิโรธรस्ताบสสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ปัจจุบันมีนายอัศุลฟาโต๊ะ ลงตัวเป็นเจ้าของและยังดำรงตำแหน่งประธานมูลนิธิอิหม่ามอะลี ยิบีน อะบีฏอลิบด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสถานีวิทยุที่สำคัญ คือ

- ส่งเสริมสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- การเป็นเครือข่ายข้อมูลเด็กกำพร้าใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- กระจายข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนทราบถึงเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน

- ศูนย์ข่าวช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่
- ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่ดงามให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อแก้ปัญหาสังคม
- ป้องปรามสิ่งที่เป็นอบายมุข และสิ่งผิดกฎหมาย
- เป็นวิทยุส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องของการศึกษา

แผนการดำเนินงานระหว่างการทำงานออกอากาศ วิทยุชุมชนนซ์เซอร์เรดิโอเป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่ประชาชน เป็นแหล่งให้และรับข้อมูลเด็กกำพร้าผู้ด้อยโอกาสทุกประเภท ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือสังคม และผู้เดือดร้อนในทุกโอกาส

วิทยุชุมชนนซ์เซอร์เรดิโอ มีพื้นที่ให้บริการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี และอำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส กำหนดเวลาให้บริการ วันจันทร์ – อาทิตย์ ช่วงเวลา 07.00 -20.00 น. โดยกำหนดสัดส่วนรายการดังนี้

รายการที่เป็นข่าวสารหรือสารประโยชน์ ร้อยละ 51.10

รายการข่าวสาร สารประโยชน์และบันเทิง ร้อยละ 31.32

รายการบันเทิง ร้อยละ 17.58

สถานีวิทยุตาอาวัน เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

สถานีวิทยุชุมชนมัสยิดตะอากูล หรือเรียกกันติดปากในหมู่บ้านว่า วิทยุ มัสยิดบางปู เป็นหนึ่งสถานีวิทยุชุมชนที่ดำรงอยู่ได้ด้วยใจรักของคนๆ หนึ่ง และการช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้คนในชุมชน ด้วยเวลาที่สถานีวิทยุแห่งนี้อยู่คู่ชุมชนกว่าสิบปีน่าจะเป็นสิ่งที่ยืนยันได้เป็นอย่างดี สถานีวิทยุชุมชนมัสยิดตะอากูลมีสโลแกนว่า “เราจะอยู่เคียงข้างคุณตลอดไป” เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2545 เมื่อนายอาซิ ดาราแม โต๊ะอิหม่ามประจำมัสยิดตะอากูล บางปู ทราบข่าวว่า รัฐบาลเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถมีสถานีวิทยุของชุมชนได้ ด้วยนิสยรักและชอบด้านการสื่อสารสาธารณะเป็นทุนเดิมตั้งแต่สมัยเรียนที่มหาวิทยาลัยอาฟริกานานาชาติ ที่ประเทศซูดาน จึงเริ่มก่อตั้ง “ตะอากูลเรดิโอ” ในฐานะเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของมัสยิด

การก่อตั้งสถานีวิทยุครั้งแรกเกิดขึ้นจากแนวคิดเพื่อการส่งต่อโอวาทการบรรยายธรรมหรือคัมภีร์ประจำวันศุกร์ในมัสยิดตะอากูลให้ถึงทุกคนในหมู่บ้าน เพราะเห็นว่าส่วนใหญ่ผู้หญิงไม่ค่อยมีโอกาสได้ฟังและไม่ได้มาละหมาดรวมที่มัสยิด ส่วนผู้ชายส่วนใหญ่ที่ได้ฟังก็ไม่ได้กลับไปเล่าให้กับคนที่บ้านฟัง แนวทางหนึ่งที่โต๊ะอิหม่ามอาซิคิดได้ คือการส่งเสียงตามสายโดยผ่านเครื่องขยายเสียงสู่ชุมชน แต่วิธีการนี้ถือเป็นการบังคับฟัง ไม่น่าส่งผลที่ดีนัก อีกแนวทางหนึ่ง คือการติดตั้งสายเคเบิลตามบ้านเพื่อรับการกระจายเสียงจากมัสยิด ซึ่งเป็นการลงทุนที่มากเกินไป จนกระทั่งแนวคิดตั้งสถานีวิทยุชุมชนได้เป็นคำตอบสุดท้ายที่ตัดสินใจดำเนินการ

ในเบื้องต้นของการดำเนินการ นายอาซิได้หยิบยืมทุนก้อนแรกจากกองทุนประปาที่เป็นกิจการของมัสยิดเป็นจำนวนเงิน 150,000 บาท จัดซื้อเครื่องส่งสัญญาณขนาด 300 วัตต์ กับติดตั้งเสาอากาศขนาดความสูง 15 เมตร โดยเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการดำเนินรายการใช้ของมัสยิดที่มีอยู่แล้ว ส่วนเครื่องมิกซ์เสียงและอุปกรณ์อื่นๆ น้อยๆ ได้มาจากบริจาคครั้งแรกสถานีวิทยุชุมชนมัสยิดตะอากูลสามารถส่งสัญญาณได้ไกลประมาณ 20 กิโลเมตร ซึ่งนับได้ว่าเป็นสถานีวิทยุชุมชนแห่งแรกในสามจังหวัดชายแดนใต้ขณะนั้นที่มีลักษณะการให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ผ่านไปประมาณ 3 ปี เสียงตอบรับจากผู้ฟังสูงขึ้น จึงเปิดรับบริจาคเพื่อการระดมทุนครั้งใหญ่เพื่อขยายตัวให้ไกลขึ้น โดยได้รับเงินบริจาคเป็นงบประมาณ 500,000 บาท จึงได้จัดซื้อเครื่องส่งสัญญาณขนาด 1,000 วัตต์ กับติดตั้งเสาอากาศขนาดความสูง 61 เมตร และสามารถส่งสัญญาณได้ไกลครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา

สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส พีเอ็นยูเรดิโอ

สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา พีเอ็นยูเรดิโอ (มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์) คลื่นความถี่ 92.25 MHz อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการประชาสัมพันธ์ให้กับภารกิจของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

สำหรับสถานีวิทยุทธศาสตร์ เรดิโอ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และสถานีวิทยุทธศาสตร์ เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีบทบาททางด้านการให้ข้อมูลข่าวสารดังนี้

เนื่องจากเป็นสถานีวิทยุทธศาสตร์ด้านศาสนาและคุณธรรม มีเป้าหมายเพื่อให้บริการสาธารณะในเรื่องทางด้านศาสนา โดยเฉพาะศาสนาอิสลามเป็นหลัก ดังนั้นรูปแบบรายการจึงเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารด้านศาสนาอิสลามเป็นหลัก อาทิ การบรรยายธรรม คุตบะห์ (คำสั่งสอนของคอเต็บในช่วงละหมาดวันศุกร์) ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้เนื้อหาจากการบันทึกเทปอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายการสดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สำหรับรูปแบบรายการความบันเทิง เน้นบทเพลงอะนาซีด บทเพลงที่ใช้เสียงขับร้องเพียงอย่างเดียว ไม่มีดนตรี เนื้อหาบทเพลงเกี่ยวข้องกับหลักศาสนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่พึงงาม ความสำคัญและการให้ความสำคัญของสตรีและเด็กกำพร้า

มีรายการที่ให้โอกาสผู้ฟังโทรศัพท์เข้าร่วมรายการประเภทสุภาพทั่วไป โดยที่ผู้จัดรายการตอบคำถามเกี่ยวกับสุขภาพโดยทั่วไป อาทิ เป็นไข้ ปวดท้อง ท้องเสีย เป็นต้น

สถานีวิทยุทธศาสตร์ เรดิโอ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และสถานีวิทยุทธศาสตร์ เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี บทบาททางด้านการให้การศึกษา การบรรยายธรรม คุตบะห์ (คำสั่งสอนของคอเต็บในช่วงละหมาดวันศุกร์) การเรียนและการสอนอัลกุรอาน อัลฮะดีษ (พระวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัด)

สถานีวิทยุทธศาสตร์ เรดิโอ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และสถานีวิทยุทธศาสตร์ เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี บทบาททางด้านการให้การศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพลงอะนาซีด (เพลงส่งเสริมการทำความดีงามความดีของศาสนาอิสลาม)

สถานีวิทยุทธศาสตร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสมีบทบาททางด้านการให้ข้อมูลข่าวสารดังนี้

เน้นการให้ข้อมูลข่าวสารของทางมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมความเคลื่อนไหวของคณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัย คณะและสาขาวิชาต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมหรือโครงการของนักศึกษา

สถานีวิทยุทธศาสตร์เพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสมีบทบาททางด้านการให้การศึกษาดังนี้

เน้นการให้บริการแก่คณะอาจารย์ที่ต้องการให้การศึกษาผ่านทางช่องทางสื่อวิทยุกระจายเสียงแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป การเผยแพร่ผลงานการวิจัยของอาจารย์ การประชาสัมพันธ์ผลงานของอาจารย์และนักศึกษา

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานีวิทยุชุมชนเซอร์ เรดิโอ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา และสถานีวิทยุตาอาวูล เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยมาก เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมเพียงการโทรศัพท์เข้ามาในรายการ (Phone in) ในรายการทางด้านสุขภาพเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุทั้งสองสถานีมีแนวคิดที่จะให้ผู้ฟังหรือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินรายการด้วย แต่การมีส่วนร่วมกลับกลายเป็นหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วม อาทิเช่น โรงพยาบาลยะหริ่งเข้าร่วมในการผลิตและจัดรายการให้ความรู้ด้านสุขภาพให้กับสถานีวิทยุตาอาวูล เรดิโอ โดยใช้บุคลากรของโรงพยาบาล อาทิ พยาบาล ทำหน้าที่เป็นนักจัดรายการ โดยที่ไม่มีประชาชนหรือภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการ

สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอมะนัง จังหวัดนราธิวาสมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยมาก เนื่องจากเป็นสถานีวิทยุเพื่อการศึกษาที่มีหน้าที่ให้บริการกับอาจารย์ บุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ โดยโครงสร้างการบริหารงานที่ภาครัฐเป็นเจ้าของ การจัดผังรายการจึงเป็นการจัดผังรายการที่เน้นการประชาสัมพันธ์ภารกิจของผู้บริหารมหาวิทยาลัย ทางด้านการเรียนการสอน การวิจัยและการบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นไปตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยโดยตรง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือโครงการและความเคลื่อนไหวของคณะต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมหรือโครงการและความเคลื่อนไหวของนักศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์เท่านั้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ใช้เทคนิคของการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและความเห็นของเรื่องที่ศึกษา จากการศึกษาดังกล่าวสรุปผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการของสถานีวิทยุชุมชนใน จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ขั้นตอนการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลักว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อวิทยุในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การเขียนรายงานการวิจัย
5. การนำเสนอผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนการศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการคือ การศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผังรายการวิทยุ การรับฟังรายการจากทางสถานีโดยตรง โดยสถานีวิทยุชุมชนเซอร์ เรดิโอและสถานีวิทยุตาอาวุล สามารถรับฟังได้ทางคลื่นวิทยุปกติ ในขณะที่สถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สามารถรับฟังได้ทางอินเทอร์เน็ต

ขั้นตอนการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าของสถานี นักจัดรายการวิทยุและผู้ฟังรายการว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ผังรายการและข้อมูลการ
สัมภาษณ์เจาะลึกมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นการเขียนรายงานการวิจัย

ขั้นการนำเสนอผลการวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบ ดังนี้

1. รูปแบบและเนื้อหารายการของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี
รูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาและความรู้ และรูปแบบการให้ความบันเทิง โดยเนื้อหา
หลักที่นำเสนอผ่านสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนใต้ เน้นการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความ
เชื่อของศาสนาอิสลาม คุณธรรมและจริยธรรม การให้ความสำคัญกับสุขภาพสตรีและเด็กกำพร้า การ
ให้การศึกษาและความรู้แก่ผู้รับสารหรือประชาชน การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับ
องค์กร

จะเห็นได้ว่า สถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบทบาทและหน้าที่ของการ
ให้ความรู้และการศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร และการให้ความบันเทิงตามรูปแบบและเนื้อหารายการ
ซึ่งมีความสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชน Dominick (1994) ระบุว่าหน้าที่
สำคัญของสื่อมวลชนรวม 6 ประการคือ 1. การทำหน้าที่รักษาประตูดาวสาร 2. การทำหน้าที่ผู้ตรวจ
ตราเฝ้า 3. การทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมโยง 4. การทำหน้าที่ในการตีความ 5. การทำหน้าที่ในการให้ความ
บันเทิง และ 6. การทำหน้าที่ในการส่งผ่านค่านิยม

2. สถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีระดับการมีส่วนร่วมจากประชาชนใน
พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับน้อยมาก เนื่องจากโครงสร้างการเป็นเจ้าของสื่อ
วิทยุกระจายเสียงที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สถานีวิทยุชุมชนนซ์เซอร์ เรดิโอ ซึ่งเป็นสถานีวิทยุชุมชน
ทางด้านศาสนา มีเพียงรายการเดียวที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาในรายการ บ่งบอกได้ชัดเจน
ว่า ทางสถานีให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากประชาชนน้อยมาก ในขณะที่สถานีวิทยุตาอาวูล ซึ่งเป็น
สถานีวิทยุชุมชนแนวศาสนามีเพียงหนึ่งรายการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรายการ
ทั้งนี้ สอดคล้องกับอภิญญา กังสนารักษ์ (2544) ที่นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชน
ต้องมีส่วนร่วมถึง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหา
ปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับ
ความสำคัญของความต้องการ ซึ่งเพียงขั้นตอนนี้ ผู้รับฟังก็มีส่วนเกี่ยวข้องเพียงน้อยมาก ไม่รวมถึงขั้น
การวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงขั้นตอนการดำเนินโครงการ
และการประเมินผล

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับฉันทวิวัฒน์ พรพงษ์หุ่น (2552) ที่ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการวิเทศชุมชนในประเทศ พบว่า กิจการวิเทศชุมชนในประเทศเกิดขึ้นจากนโยบายการใช้ประโยชน์คลื่นความถี่อันเป็นทรัพยากรการสื่อสารของชาติ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งการเข้าร่วมโดยตรงและการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารจัดการสถานีวิเทศชุมชน โดยแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบของสถานีวิเทศชุมชนโดยชุมชนเอง ขั้นดำเนินการ หรือขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติในฐานะผู้ส่งสาร ขั้นการรับประโยชน์ในฐานะผู้รับสาร ขั้นติดตามและประเมินผล

อย่างไรก็ตาม หากมองถึงวิเทศชุมชนที่เป็นต้นแบบในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน พชร กวางศิริ (2551) ศึกษาเรื่องวิเทศชุมชนกับการสร้างประสิทธิภาพของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษา: องค์กรชุมชนบ้านจำรุง หมู่ที่ 7 ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ กลับพบว่า เป็นวิเทศชุมชนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนที่สนใจได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานทุกขั้นตอน มีการเรียนรู้ร่วมกันโดยมีตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนแต่ละกลุ่มเข้ามาร่วมจัดรายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านทางรายการวิเทศชุมชนบ้านจำรุง มีการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องภายในชุมชน โดยใช้ภาษาถิ่นในการดำเนินรายการ ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ วิเทศชุมชนบ้านจำรุงปราศจากการโฆษณา เพราะทางชุมชนได้มีการจัดหาทุนสนับสนุนค่าใช้จ่าย โดยทางกลุ่มองค์กรชุมชนได้ลงทุนซื้อหุ้นของกลุ่มองค์กรในชุมชน จึงทำให้วิเทศชุมชนมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ

อาจกล่าวได้ว่า วิเทศชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ในจุดเริ่มจะเกิดจากประชาชนในชุมชน แต่การดำเนินงานของวิเทศชุมชนแทบจะไม่ได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชนที่สนใจได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานทุกขั้นตอน รวมทั้งมีการเรียนรู้ร่วมกันโดยมีตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนแต่ละกลุ่มเข้ามาร่วมจัดรายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ซึ่งจะส่งผลให้ไม่มีการนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องภายในชุมชน อย่างไรก็ตาม การที่ผู้จัดรายการในบางรายการใช้ภาษาถิ่นคือ ภาษามลายูท้องถิ่นในการดำเนินรายการ ทำให้ต้องเปิดสายโทรศัพท์เพื่อสามารถติดต่อสื่อสารโดยตรงไปยังผู้จัดรายการได้

การดำเนินโครงการวิจัยนี้เกิดผลลัพธ์ (output) และคุณประโยชน์ (Outcome) ที่สำคัญ ดังนี้

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อวิเทศชุมชน โดยปรัชญาวิเทศชุมชนต้อง “เป็นของชุมชน เพื่อชุมชน โดยชุมชน” รูปแบบของสถานีวิเทศชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ บทบาทการให้ข้อมูลข่าวสาร บทบาทการให้ความรู้และการศึกษา และบทบาทการให้ความบันเทิง

2. เนื้อหาที่นำเสนอผ่านสถานีวิทยุชุมชนที่เน้นการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม และการให้ความรู้หรือการศึกษาแก่ผู้รับสาร รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร

3. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีส่วนร่วมต่อวิทยุชุมชนในระดับน้อยมาก
ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัย มีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้

1. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ (กสช.) หรือหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีส่วนในการสนับสนุนงบประมาณให้กับวิทยุชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้แก่ประชาชน/ชุมชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

2. วิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาทางด้านศาสนา อาทิ มหาวิทยาลัยฟาตอนี วิทยาลัยอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี หลักสูตรอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา รวมทั้งสถาบันการศึกษาเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือสถาบันการศึกษาเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสถาบันการศึกษาที่สอนทางด้านนิติศาสตร์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งอาจจะเป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการเพื่อให้วิทยุชุมชนได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และอย่างต่อเนื่อง

3. กสทช. ต้องจัดระเบียบให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งสถานี การให้บริการ การบริหารสถานีวิทยุชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการคงอยู่หรือความอยู่รอดของวิทยุชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบที่ดำเนินมากกว่า 10 ปี

บรรณานุกรม

- กสทช. 2554 ประกาศคณะกรรมการ กสทช. หลักเกณฑ์การประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน).
- กรุณา ประสิทธิแสง 2556 ความพร้อมของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน : กรณีศึกษาเฉพาะ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาญจนบุรี วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยสยาม
- กาญจนา แก้วเทพ 2543 สื่อเพื่อชุมชน การประมวลองค์ความรู้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพมหานคร.
- ชาญณรงค์ โพธิ์สุขเกษม 2550 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเพื่อน ชุมชนตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชาลิสา มากแผ่นทอง 2546 การวิจัยเพื่อสรุปบทเรียน:กระบวนการเตรียมกลุ่มวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- โชติมนต์ เจริญยศ 2551 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิทยุชุมชนบ้านนา วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชัยชนะ ขุนสูงเนิน 2552 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของวิทยุชุมชนปฐมอโคศ ตำบล พระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ 2551
- ณัฐวัฒน์ พรวงษ์หุ่ 2552 การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการวิทยุชุมชนในประเทศไทย วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธนกร น้อยทองเล็ก 2553 การพัฒนาวิทยุชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในจังหวัดลำปาง วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- นักสิทธิ์ อินจิต 2550 การมีส่วนร่วมของประชาชนเขตจังหวัดสุรินทร์ในรายการเพื่อการศึกษาสถานีวิทยุ ชุมชน : กรณีศึกษา “เรื่องเล่าชาวชุมชน” วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สุนีย์ หนูสง 2549 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชน
อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

สุระชัย ชูผกา 2550 บทบาทและสถานภาพของวิทยุชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน วิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สุชาดา เดชการ 2550 การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของเกษตรกรต่อวิทยุชุมชนคลื่นเอฟ.เอ็ม.ความถี่
90.25 เมกะเฮิรตซ์ ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สุพิชชา สิ้นเลิศไพบูลย์ 2553 ความพร้อมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในสถานีวิทยุชุมชนเครดิตยูเนียน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศรีเมือง เจริญศิริ 2552 นโยบายวิทยุชุมชนในประเทศไทย วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ไทยตำบลดอทคอม. 2556 วิทยุชุมชน [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : [http:// www.thaitambon.com](http://www.thaitambon.com), 24
มี.ค.2556.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. 2556 วิทยุชุมชน. [ออนไลน์] เข้าถึงได้ที่ <http://www.thaibja.org> วันที่ 8 เมษายน
2556.

Berrigan, F.J. 1979. **Community Communications**. UNESCO.

Fraser, C., Restrepo Estrada, S. 2001 **Community Radio Handbook**. Paris : UNESCO.

Joseph r. Dominick. 1994. **The Dynamic of Mass Communication**. Mc Graw-Hill Inc. New
York.

สัมภาษณ์

นายอาชิ ดาราแม อีหม่ามมัสยิดอัต-ตาอาวูน บางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี นักจัดรายการวิทยุ
ตาอาวูน เรดิโอ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี 18 กุมภาพันธ์ 2557

นายอับดุลฟาตะ ลงตีวา ประธานมูลนิธิอิมามอะลี บินอะบีฏอลิบ สถานีวิทยุณัซเซอร์ เรดิโอ อำเภอ
เมือง จังหวัดยะลา 10 มีนาคม 2557

นายธนาวิทย์ แดงประสิทธิ์ นักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภอ
เมือง จังหวัดนราธิวาส 21 มีนาคม 2557

นางสาวจุติพร น่วมทอง นักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุพีเพิล ช้อยส์ อำเภอมือง จังหวัดยะลา 22
มีนาคม 2557

นายสุรพล คลาดแคล้ว นักประชาสัมพันธ์ นักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏยะลา 19 มีนาคม 2557

นางปัทมา ชุมพาที นักประชาสัมพันธ์ นักจัดรายการวิทยุสถานีวิทยุเพื่อการศึกษามหาวิทยาลัยราช
ภัฏยะลา 19 มีนาคม 2557

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ภาคผนวก

รายชื่อวิทยุชุมชนชายแดนใต้จังหวัดปัตตานี 19 สถานี

ชื่อสถานี	คลื่นความถี่	รัศมี (กิโลเมตร)
อำเภอเมืองปัตตานี		
ท้องถิ่นไทย	98.75	15
ร่วมด้วยช่วยกันสล่าตัน	91.50	3 จขต.+ 4 อ.ของสงขลา
อนุรักษ์ไทย	93.25	30
สมาคมรักความดี	96.25	15
ศาสนคุณธรรม (อรรีชาละห์)	97.25	100
จุดเมืองปัตตานี (โรงเรียนเทศบาล1)	97.75	15
เลิฟ เรดิโอ	93.00	15
Suwara Majlis (สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัดปัตตานี)	93.75	40
วิทยุชุมชนโรงเรียนศาสนูปถัมภ์	99.50	-
อำเภอโคกโพธิ์		
จุดทรายขาว	105.25	15
FM.One 99.5 MHZ	102.75	40
อ.ปะนาเระ		
OK สเตชั่น	90.00	60
อ.มายอ		
อัลกุรอาน ดารุสสลาม	104.25	15

อ.ยะรัง		
กศน.ยะรัง	105.50	-
สถานีวิจัยเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัย อิสลามยะลา (สถาบันอิสลาม)	90.25	15
อ.สายบุรี		
วิทยุชุมชนเตราบอน	105.00	20
สถานีวิจัยเพื่อการศึกษาสะพานม้า รร.สาย บุรีอิสลามวิทยา	105.50	15
เสียงตรุณศาสน์ รร.เสียงตรุณศาสน์วิทยา	101.75	
อ.ยะหริ่ง		
ตะอาวูล เรดิโอ (มัสยิดอัสตะอาวูล)	105.50	15

รายชื่อวิทยุชุมชนชายแดนใต้ อำเภอเทพา อำเภอบำลือ อำเภอนาทวี
จังหวัดสงขลา 13 สถานี

ชื่อสถานี	คลื่นความถี่	รัศมี (กิโลเมตร)
อ.เทพา		
แซ่บ FM.	101.50	15
คลื่นมวลงชน คนเทพา	103.00	15
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ (วัดลำไพล)	104.75	40-50
อ.สะบ้าย้อย		
เอ็ก โอม ป๊อป เรดิโอ	94.00	20
บัส สเตชั่น	100.25	35
โอทาม เรดิโอ	105.00	15
อ.จะนะ		
ตำบลน้ำขาว	88.50	30
นกเขาเรดิโอ	95.50	30

ชาวทอง เรดิโอ	92.25	20
คนบ้านเรา	104.30	
ภาคมุสลิม (โรงเรียนศาสนาบำรุง)	106.75	20
อนาทวี		
ดินทอง เรดิโอ	94.75	20
ท้องถิ่นไทย	102.00	30

รายชื่อวิทยุชุมชนชายแดนใต้ จังหวัดยะลา 22 สถานี

ชื่อสถานี	คลื่นความถี่	รัศมี (กิโลเมตร)
อำเภอเมืองยะลา		
97.5 โมเดิร์นฮิต ฟิช FM	97.50	30
ท้องถิ่นไทย (ซีดีเรดิโอ)	98.00	15
พีเพิล ช้อยส์	105.00	30
อนุรักษ์ไทย (ออโต้เรดิโอ)	99.75	30
ศูนย์ฟ้าใส	100.79	15
บ้านจันทร์มณี	104.00	15
ชุมชนคริสเตียนยะลา	88.00	15
ไทยเสรี	90.50	10
เสียงจากเด็กกำพร้า (นัสเซอร์ เรดิโอ)	99.25	30
แม่รัก เรดิโอ	91.50	20
ร่วมด้วย ช่วยกันสละตัน	96.25	30
เอ็นจอย เรดิโอ	99.00	30
ชุมชนคนนิบง โรงเรียนผดุงศาสนวิทยา	107.50	20
วิทยุสาธารณะมัสยิดกลางจ.ยะลา(คนยาลอ)	105.75	30

ออโต้ เรดิโอ	99.25	30
สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มรณ.ยะลา	98.50	5
สถานีวิทยุ ศอ.บต.	103.75	ครอบคลุม 3 จชต.+4อ.ของ สงขลา
บัดดี้ เรดิโอ	104.50	40
คนพ่่อนสตาร์เรดิโอ	105.50	-
อ.รามัน		
อิสรีออฟ เรดิโอ	92.75	30
อ.บันนังสตา		
กำแพงFM (รร.อาละวียะห์วิทยา)	99.50	20
อ.เบตง		
เลิฟ FM 99.50 (ร้อย.ตชด.445)	99.50	6

รายชื่อวิทยุชุมชนชายแดนใต้ จังหวัดนราธิวาส 12 สถานี

ชื่อสถานี	คลื่นความถี่	รัศมี (กิโลเมตร)
อำเภอเมืองนราธิวาส		
อะเมสซิ่ง เรดิโอ	91.75	20
คนนรา	93.75	20
อัสตรากียะห์ อิสลามียะห์ (โรงเรียนอัสตรากียะห์ กิยะอิสลาม มียะห์)	104.00	20
อ.จะแนะ		
วิทยุอำเภอจะแนะ (ที่ว่าการอำเภอจะแนะ)	100.25	15
อ.ตากใบ		
คนตากใบ เรดิโอ	88.75	30
วิทยุชุมชนศาลาใหม่ (โรงเรียนจรรยา อิสลาม)	-	-
อ.รือเสาะ		
รือเสาะ เรดิโอ (โรงเรียนอนุบาลรือเสาะ)	107.00	30
อ.แว้ง		

มัสยิดดาราม	97.75	30+บางพื้นที่ของประเทศ มาเลเซีย
อำเภอสุโขทัย		
ศูนย์กัลยาณมิตรแก้ว สุโขทัย-ลก	99.50	30
สุโขทัย FM.	91.00	-
สถานีวิทยุพระพุทธศาสนา (วัดทองดีประชาราม)	105.50	-
อ.ยี่งอ		
สถานีวิทยุพื้นฟูมรดกอิสลามภาคพื้น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือ สถานีวิทยุ อิสลามเรดิโอ	100.75	เกือบทุกอำเภอใน จ.นราธิวาส และบางส่วนของ จ.ยะลาและ ปัตตานี

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ สกุล ภาษาไทย นายราเชษฐ์ หีมสุหรี
 ภาษาอังกฤษ Mr.Rached Heemsuree
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ๓๙๑๐๑๐๑๑๕๕๖๖
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ ระดับ ๖
๔. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อ ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อ.เมือง จ.ยะลา ๙๕๐๐๐
 โทรศัพท์ (๐๗๓) ๒๒๗๑๕๑ ต่อ ๙๓๐๓
 ๕๑ ถนนสะบารัง อ.เมือง จ.ปัตตานี ๙๔๐๐๐
 ที่อยู่/บ้านพัก (บ้าน) ๐๗๓ - ๓๔๘๖๘๖ โทรศัพท์ (มือถือ) ๐๘๔-๐๖๙๒๑๗๐
 โทรศัพท์
 อีเมล imrone๘๘@hotmail.com
๕. ประวัติการศึกษา นิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี ๒๕๓๕
 นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศ
 ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี ๒๕๔๐
๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ -การสื่อสารมวลชน
๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย - การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างของกระบวนการผลิตรายการข่าว
 ภาควิชามลฑลทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๑ ยะลา
 - การพัฒนารูปแบบกระจายข่าวตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์
 จังหวัดปัตตานี
 -บทบาทวิทยุชุมชนกับการพัฒนาใน ๓ จังหวัดชายแดน
 ภาคใต้
 -การพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์
 โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้-
 ผู้ร่วมวิจัย
 - แนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนใน
 สามจังหวัดชายแดนใต้ - ผู้ร่วมวิจัย